

Миталипов К.М., Жороев А.А.

БАЛАНЫ МЕКТЕПКЕ ДАЯРДОДОГУ ҮЙ-БҮЛӨНҮН РОЛУ

Миталипов К.М., Жороев А.А.

РОЛЬ СЕМЬИ В ПОДГОТОВКЕ РЕБЕНКА К ШКОЛЕ

К.М. Mitalipov, A.A. Zhoriev

THE ROLE OF THE FAMILY IN PREPARING THE CHILD FOR SCHOOL

УДК: 159.9.072

“Урматтуу, ата-энелер, өндүрүштөгү, чыгармачылыктагы, бийликтеги ишиңер канчалык маанилүү, канчалык кызыктуу, канчалык жоопкерчиликтүү болсун – үйдө силердин милдетиңерден маанилүү, өтө кызыктуу, өтө жооптуу, өтө назик иш – чыныгы адамды тарбиялоо иши күтүп жатат.” Биз баарыбыз түшүнүп турабыз, тарбия көрбөгөн инсан адепсиз, сабатсыз, мотору бузулган машинадан айырмасы жок болот. Ал өзү эле кыйроого учураары айдан ачык көрүнүш эмеспи. Ал өзү эле кыйроого учурабастан адамдарга да ажал алып келет.” – деген В.А. Сухомлинскийдин сөзүн эске түшүрөлү.

Негизги сөздөр: өтө кызыктуу, өтө жооптуу, өтө назик, адепсиз, сабатсыз.

“Уважаемые родители, сколько не было бы ваша профессиональная работа престижным, привлекательным, в производстве, творчестве, во власти – а дома ждет вас самая ответственная тонкая работа-воспитания настоящего человека” – Мы все знаем, что не воспитанный человек-это который, не имеет грамоту, культуру, этику, нраву, как машина без двигателя. Он сам по себе исчезает и приносит человечеству смерть – сказал В.А. Сухомлинский.

Ключевые слова: престижный, привлекательный, не имеет грамоту, культура, этика, нрава.

"Dear parents, as there would be your professional work of the prestigious, attractive, in manufacturing, creativity, in the power- house and waiting for you the most responsible work fine-education of the person" - we all know that no educated person who is not has a diploma, culture, ethics, like the way the car without an engine. It disappears by itself and brings death to humanity - said V. Sukhomlinsky.

Key words: prestigious, attractive, does not have a certificate, culture, ethics, character.

Үй-бүлө, таалим-тарбия, адеп-ахлак жана рухий көрөнгөнүн башаты. Жетиштүү деңгээлде шарт түзүлбөгөн, ата-энеси начар кам көргөн үй-бүлөдө чоңойгон балдар эр жеткенде билиминин төмөндүгү, аз айлык табышып, үй-бүлөгө жөлөк боло алышпагандыгы менен айырмаланышат. Ошондуктан балага мектепке чейинки куракта өзгөчө гумандуу мамиле жасоо керектигин турмуш далилеп жатат. Мектеп менен үй-бүлөнүн башкы максаты-ар тараптан өнүккөн инсанды калаыптандыруу. Баланы мектепте терең жана бекем билимге ээ болуусу, анын мектепке даярдыгынын деңгээлине түздөн-түз көз каранды экендиги мыйзам ченемдүү көрүнүш. Мектепке даярдоо - бул баланын мектепте окуп кете алуу мүмкүнчүлүгүн жаратып, аны окуу ишмердүүлүгүн аткарууга, окуу процессине активдүү

катышууга даярдоо. Тактап айтканда, мектепке даярдоо – башкалардын сөзүн угууга, көңүл коюуга, жамаат менен таанып билүү иштерине катышууга, классташтары менен достошо билүүгө үйрөтүү. Ошондой эле алардын байкагычтыгын, сезимдүүлүгүн, эске сактоосун, кабыл алуусун, кебин, ой-жүгүртүүсүн өнүктүрүү болуп эсептелет.

Баланы мектепке даярдоону өз ара тыгыз байланышкан **үч компонент** катары кароо максатка ылайык. Аны төмөнкү сүрөттөн көрүүгө болот.

Таблица № 1

Баланы мектепке даярдоонун компоненттери көрсөткөндөй **биринчиден**, мектепке ден-соолугу чың баланын келүүсүнө кам көрүү. Мектепке ден-соолугу чың, келбети келишкен баланын келүүсү үчүн ата-эне бала төрөлгөндөн тартып эмес, андан бир канча эртерээк б.а. бойго бүткөндүн биринчи жумасында эле башталарын билүүгө тийиш.

Экинчиден, баланы инсан катары даярдоо-үйдө баланын сөз байлыгынын өсүшүнө, айлана-чөйрөнү таанып билүүсүнө, өз алдынчалуулугуна, активдүүлүгүнө, демилгелүүлүгүнө, өзү теңдүүлөр, өзүнөн кичүүлөр, жана улуулар менен мамилеше алуусуна өбөлгө түзүү керек.

Үчүнчүдөн, баланы интеллектуалдык жактан даярдоо – анын сенсордук өнүгүүсүнө (көрүү, угуу аркылуу кабыл алуусуна), психикалык процесстеринин (кабыл алуу, көңүл буруу, эс, кыялдануу, байкоо жана образдуу элестетүүлөрүнүн) өнүгүүсүнө көмөк көрсөтүү.

Ал эми айрым аалымдардын айткандарынан мисал келтирип көрөлү.

“Билим берип адилет тарбияла,

Эки дүйнө бактылуу болот анда“.

Ж. Баласагын

“Адамды бактылуу болууга үйрөтүүгө болбойт, - бирок аны бактылуу болгондой кылып тарбиялоого мүмкүн.”

А.С. Макаренко

Бир үй көрдүм Кочкордон,
Бир топ үйдүн алды экен.
Карап эле тургудай,
Кандай уста салды экен ?
Килемге бай, а бирок,
Китеп жактан жарды экен.
Жалпалактап үй ээси,
Жай сурашып отурду.
Кагып-силкет балдарын,
Каалашпайт деп окууну.
Китептери болбосо,
Килемдерин окуйбу?

Б. Сарногоев

“Балдардын ой жоруусу тайкы, акыл-эси да жетик эмес деп ойлойбуз. О, бул такыр туура эмес. Болгону алар тажрыйбасыз гана. Балдар учкул кыял, сезимтал жана акылы жетик келишет, буга ишене бергиле”

Н.Г. Чернышевский

Ата-энелерге баланы мектепке даярдоо боюнча мектеп тарабынан берилүүчү көрсөтмөлөрү, лекциялык окуулар жана семинарлардын тематикалары.

Таблица № 2

№	Темалар	Мектепке даярдоону калыптандыруу маселелери	лекция	Сем. сабак
1.	Баланы мектепке даярдоо учурдун актуалдуу проблемасы	Баланы мектепке даярдоонун максаты, милдеттери, принциптери жана мазмуну	2	
2.	Баланын китеп окууга болгон ынтызарлыгын өнүктүрүүнүн айрым ыкмалары	Балдарга боемо сүрөттү китептер менен иштөөнү үйрөтүү жана аңгелешүү	2	2
3.	Ден-соолугу чың бала-мыкты окуучу	Баланын режими, тамактануусу, гигиенасы	1	
4.	Баланы мектепке даярдоодо элдик педагогиканын каражаттарын колдонуунун жолдору	Жомоктор, макал-лакаптар, табышмактар, ырлар жана аларды пайдалануунун мааниси	1	2
5.	Оюн-баланы мектепке даярдоонун каражаты катарында	Дидактикалык, кыймылдуу оюндар жана аларды педагогикалык процессте пайдалануу	2	2
	Жалпы		8	6

Жогорку окумуштуулардын ой-пикирлерин эске алып, баланы мектепке даярдоодогу үй-бүлөнүн ролу” аттуу 2.2-параграфтагы баланы мектепке

Рецензент: к.филос.н. Жапаров Д.

даярдоодогу үй-бүлөнүн ролу талдоого алынып, ата-энелерге баладагы психикалык процесстерди өнүктүрүүнүн усулдары сунушталды.

Баланы мектепке даярдоодо төмөнкүдөй принциптер сакталуусу зарыл экендигин байкадык:

- Баланын курактык жеке өзгөчөлүгүн, мүмкүнчүлүгүн эске алуу менен талап коюу;
- Баланы инсан катары сыйлоо жана ага комплекстүү мамиле жасоо;
- Анын физиологиялык өзгөчөлүктөрүн эске алуу;
- Анын кемчилдиктерин корректировкалоо (түзөп, оңдоо), бул маселе боюнча үзгүлтүксүз жана системалуу иш алып баруу;

Жогорудагы принциптерге таянуу менен төмөнкү милдеттерди чечүүгө тийишпиз:

- Балдардын жекече, өз алдынча иштөөсүнө мүмкүнчүлүк түзүү;
- Баланын чыгармачылык ой-жүгүртүүсүн өстүрүү;
- Баланын эркин ой-жүгүртүүсү, эркин пикир алышуусу, өз оюн тартынбай айта билүүсү;
- Баланын билим алууга болгон ынтызарлыгын өнүктүрүү;
- Баланын ден-соолугу үчүн кам көрүү жана аны чыңдоо;
- Эң жөнөкөй математикалык түшүнүк берүү;
- Өзүнө-өзү ишенүү сезимин ойготуу;
- Жүрүш-туруш эрежелерине баш ийүүгө ынандыруу;
- Эстетикалык табитинин туура өнүгүүсүнө жардам берүү;

Баланын мектепке даярдыгын аныктоо боюнча атайын тиркемеде “Ата-энелер үчүн тесттер”, “Ата-энелер үчүн кеңештер”, “Бала үчүн тест”, “Ата-энелер үчүн анкеталар” берилген.

Айрым мектептерде баланын мектепке даярдыгын алардын эсептөөсү, тамга таануусу, окуй алуусу менен аныктап жүрүшөт. Бирок, биз жогоруда айтылгандай принциптерди эске алуу менен жогорку милдеттерди ата-энелер ишке ашыра баштагандан тартып, баланын мектепке даярдоого болот деп эсептөөгө болот.

Адабияттар:

1. Абдураимова З.С. Башталгыч класстардын мугалимдерин баланы мектепке даярдоого үйрөтүүнүн педагогикалык шарттары. [текст] / Абдураимова З. С. // Автореферат. Бишкек, -2010.
2. Алимбеков А. Кыргыз этнопедагогикасы. 1-б., Б. 1996. [текст] / Алимбеков А. // Окуу китеби, 1-б. Б. 1996.
3. Бекембай Апыш. Тарбия назарияты [текст] / Бекембай Апыш // Окуу китеби, Педагогика, 3-б. Ош, - 1996
4. Касымов М., Миталипов К.М. Үй-бүлөдөгү мектепке чейинки бала тарбиясы [текст] / Касымов М, Миталипов К. М. // Окуу-усулдук колдонмо Бишкек, - 2010.